

<https://doi.org/10.59982/18294359-25.1-mm-09>

Մարտին Անդրանիկի Մանուկյան

ի.գ.թ.

Երևանի «Գլաձոր» համալսարան, Իրավագիտության ամբիոն

martin_manukyan_1955@mail.ru

Անփոփագիր

Հոդվածում կատարված է արևմտաեվրոպական և արևելաեվրոպական պառլամենտարիզմի ընդհանրությունների և առանձնահատկությունների պատշաճ իրավահամեմատական վերլուծություն, որի արդյունքում նկատվում է, որ հատկապես արևմտաեվրոպական խորհրդարանների ինքնուրույնության աստիճանը իրենց գլխավոր՝ օրենսդրական գործառույթն իրականացնելիս հարաբերականորեն մեծ չէ, և հակառակը՝ մեծ է գործադիր իշխանության ազդեցությունը՝ օրինագիծը նախաձեռնելու և անցկացնելու գործընթացում: Հոդվածում դիտարկվում է նաև այն, որ միայն ԱՄՆ օրենսդրության ոլորտում գոյություն չունի ակնհայտ գերակշռություն հոգուտ Նախագահի և նրա վարչակազմի: Սակայն, այստեղ մշակվել են Կոնգրեսի և կոնգրեսականների վրա ճնշում բանեցնելու արդյունավետ ձևեր, որոնք Երկրորդ համաշխարհայինից հետո ավելի ու ավելի լայնորեն են կիրառում Արևմտյան Եվրոպայի երկրները: Խոսքը լոբբիստական կազմակերպությունների մասին է, որոնք ապահովում են այս կամ այն «շահագրգիռ խմբին» ձեռնտու օրինագծերն ու որոշումները նախապատրաստելն ու Կոնգրեսում «անցկացնելը»:

Հիմնաբառեր. Սահմանադրություն, օրենսդիր իշխանություն, գործադիր իշխանություն, պառլամենտարիզմ, կոնգրեսականներ, լոբբիզմ, բիզնես:

Ներածություն

Հասարակական շահերի ներկայացուցչությունը ժողովրդավարական համակարգերի բարեհաջող գործառույթյան կարևորագույն գործոններից է: Սակայն, շահերի ներքին ներգրավվածությունը քաղաքական գործընթացին տարբեր է, թերևս առավել մեծ ծավալների է հասել ԱՄՆ-ում: Հենց ամերիկյան քաղաքական պրակտիկայում 200 տարի առաջ սաղմնավորվեց ու ձևավորվեց շահերի ներկայացուցչության հատուկ ձևը՝ **լոբբիզմը [Любимов, 23-25]:**

Ըստ սահմանման՝ լոբբիզմը որոշումների կայացման և, համապատասխանաբար, այդ գործընթացին անմիջականորեն մասնակից անձանց վրա ազդելու գործունեություն է: Լոբբիստական գործունեությունը այն մեխանիզմներից է, որոնց օգնությամբ շահերի խմբերը մասնակցում են քաղաքական որոշումներ կայացնելուն և

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

գործնականում իրացնում են իրենց շահերը, նպատակներն ու խնդիրները, քանի որ նման խմբերի պատվերն էլ հենց կատարում է լոբբիստը կամ լոբբիստական խումբը:

Լոբբիստը կարող է լինել շահերի խմբի անդամ կամ էլ գործել վարձատրության դիմաց որպես նման խմբի գործակալ: Լոբբիստներն իրենք իրենց հաճախ անվանում են ներկայացուցիչներ, խորհրդատուներ, գործակալներ կամ հանրային կապերի ոլորտի մասնագետներ:

20-րդ դարում ի հայտ եկան լոբբիստական հանրույթներ՝ լոբբիստական ընկերություններ, որոնք ամբողջովին ներգրավված էին իրենց հաճախորդների շահերը «գլուխ բերելու» գործունեության մեջ: Լոբբիստական գործառույթներ իրականացնում են բազմաթիվ իրավաբանական և փաստաբանական գրասենյակներ: Նման ընկերություններն աշխատում են պայմանագրով՝ տարբեր ձեռնարկությունների, արհմիությունների և այլ հաստատությունների հետ՝ ստանձնելով քաղաքական իշխանության մակարդակում նրանց շահերն արդյունավետորեն պաշտպանելու պարտավորություն: Առավել խոշոր լոբբիստական ընկերությունները կարող են ունենալ միաժամանակ մինչև 50 այցելու, որպիսին կարող են լինել ինչպես անհատները, այնպես էլ ձեռնարկություններն ու անգամ պետությունները: Քաղաքական ոլորտում եռանդուն գործունեություն ծավալող լոբբիստական կազմակերպությունները ներկայացնում են առաջին հերթին մեծ բիզնեսի և արհմիությունների շահերը:

Ամերիկացիներն առաջինն են, որ փորձեցին լոբբիստական գործունեության վերահսկողությունը դնել իրավական հիմքերի վրա: 1946թ. սկսեց գործել Կոնգրեսի վերակազմավորման մասին դաշնային օրենքը, որի երրորդ բաժինը կարգավորում էր լոբբիստական գործընթացը և որոշակի պահանջներ էր ներկայացնում պրոֆեսիոնալ լոբբիստներին: Այդ օրենքը, որը ներառում էր լոբբիզմը օրենսդիր մարմնում, գործեց շուրջ կես դար, սակայն, դրա գործունեությունը չէր տարածվում իշխանության գործադիր մարմինների լոբբիզմի և անուղղակի լոբբիզմի ոլորտի վրա: Լոբբիզմի մասին առաջին օրենքի ոչ լիարժեք մշակվածությունը ազդեց գործառույթան անարդյունավետության վրա: Պահանջվեց գրեթե կեսդարյա լարված աշխատանք ու պայքար Կոնգրեսում, այն լոբբիստական գործունեության ծավալման մասին նոր օրենքով փոխարինելու համար: 1995թ. դեկտեմբերին Նախագահի ստորագրելուց հետո օրենքը ուժի մեջ մտավ: Այն տարբերվում է առավել մանրազնին մշակվածությամբ, լոբբիստների և նրանց մոտ կապի մեջ գտնվող անձանց հետ հարաբերվելու կանոնակարգման հստակ պահանջներով, գրանցման փաստաթղթերի և հաշվետվությունների նկատմամբ, պատասխանատու անձանց կողմից մշտական վերահսկողությամբ, և որպես պարտադիր պայման, հանրությանը լոբբիստների գործունեությանը ծանոթացնելով՝ նրանց հաշվետվությունները հրապարակելու միջոցով:

Օրենքը տարածվում է բացառապես պրոֆեսիոնալ լոբբիստների վրա, այսինքն՝ նրանց ովքեր վարձատրվում են կատարած աշխատանքի համար: Օրենքը այդպիսին

չի համարում նրանց, ովքեր գործում են հասարակական հիմունքներով, ուստի, այնտեղ նշվում են լրբիստական գործունեությունից ստացվող եկամուտների նվազագույն չափերը և կատարվող ծախսերը, որոնցից պակաս լինելու դեպքում այդ անձինք չեն համարվում լրբիստներ և նրանց համար պարտադիր չեն գրանցման ընթացակարգն ու իրենց գործունեության վերահսկողությունը: Լորբին, ինչպես վերը նշեցինք, այնքան մեծ ազդեցություն ունի ներկայացուցչական մարմնի աշխատանքի վրա, որ **երբեմն այն անվանում են ամերիկյան Կոնգրեսի «երրորդ պալատ»**[Нойштадт, 12]:

Ժամանակակից աշխարհում լրբիզմը դարձել է ժողովրդավարական քաղաքական գործընթացի պարտադիր հատկանիշը, սակայն, դրա դրսևորումները, տարբեր երկրներում կախված են այս կամ այն ժողովրդի տնտեսական, սոցիալական ու քաղաքական կյանքի պատմականորեն ձևավորված բազմաթիվ հանգամանքներից:

Ֆրանսիայում լրբիստներին ուղղակիորեն գործել թույլ չտալու, այսինքն՝ օրենսդիր ու գործադիր իշխանությունների ներկայացուցիչների, անվանի քաղաքական գործիչների վրա անմիջականորեն չազդելու համար ստեղծվել են համապատասխան պետական կառույցներ՝ պետության և քաղաքացիական հասարակության ընդերքում ձևավորված խմբերի շահերը կարգավորելու նպատակով [Маклаков]: Նմանօրինակ կառույցներից է **Տնտեսական և սոցիալական խորհուրդը**, որի վրա դրված են խորհրդատվական գործառույթներ: Խորհրդի կազմում ընդգրկված են արհմիությունների, մասնավոր արդյունաբերական բիզնեսի, պետական ձեռնարկությունների, գյուղատնտեսական արտադրողների, ինչպես նաև կոոպերատիվ կազմակերպությունների, արհեստավորների, սոցիալական գործունեության ոլորտի ներկայացուցիչներ: Ավելի քան երկու հարյուր մարդ, որոնց մի մասին նշանակում է կառավարությունը, մյուսներին ընտրում են շահագրգիռ կազմակերպությունները: Տեղերը համամասնորեն բաժանված են ըստ ներկայացված կազմակերպական շահերի նշանակության: Այսպես, ամենից շատ տեղերն ունեն արհմիությունները՝ 69, մասնավոր ձեռնարկություններին հատկացված է 27 տեղ, գյուղատնտեսական արտադրողներին՝ 25: Մյուսները ներկայացված են ավելի համեստ: Ֆրանսիայի կառավարությունը հատուկ 40 տեղ է հատկացրել առավել անվանի գիտնականներին և հասարակական- քաղաքական գործիչներին, որոնք հարգված են մշակույթի աշխատողների շրջանում: Խորհրդում քննարկվում են բոլոր օրինագծերն ու օրենսդրական առաջարկությունները, որոնց վերաբերյալ այն տալիս է փորձագիտական եզրակացություններ: Կառուցվածքային առումով խորհուրդը բաղկացած է ինը բաժանմունքներից, որոնք քննարկում են սոցիալական բնույթի, զբաղվածության, տարածաշրջանների, տնտեսության, կենսամակարդակի, ֆինանսների, արտաքին կապերի, արտադրական գործունեության, գիտական հետազոտությունների ու տեխնոլոգիաների, արդյունաբերական համալիրի զարգացման վերաբերյալ որոշակի խնդիրներ, ինչպես նաև ընդհանուր տնտեսական և իրավիճակային հարցեր: Յուրաքանչյուր բաժանմունք պատրաստում է

վերլուծական հաշվետվություններ, փորձագիտական եզրակացություններ, որոնք ներկայացվում են խորհրդի ղեկավար մարմինների՝ բյուրոյի քննարկմանը: Համաձայն Սահմանադրության՝ խորհուրդը իրավունք ունի Սենատ և Ազգային ժողով ուղարկելու իր ներկայացուցչին՝ երկրի վերաբերյալ կարևոր այս կամ այն հարցի վերաբերյալ իր դիրքորոշումը ներկայացնելու: Տնտեսական և սոցիալական խորհրդի յուրատեսակ կարգավիճակը, որը կապող օղակի գործառույթ է կատարում քաղաքացիական հասարակության շահագրգիռ խմբերի և պետական իշխանության մարմինների միջև, թույլ է տալիս նրան կարգավորել հասարակության մեջ առաջացող ինչպես մասնավոր խմբային շահերի, այնպես էլ հանրային բնույթի պահանջմունքների հոսքերը:

Կենտրոնական խորհրդակցական մարմնից բացի, Ֆրանսիայում օրինականացվել է այսպես կոչված «հետազոտական խմբերի» մի ամբողջ ցանց [Платон], որը գործում է պաշտոնական հիմունքներով, օրինակ՝ ինֆորմատիկայի և ազատությունների ազգային հանձնաժողովը, Վիճակագրության ազգային խորհուրդը, սպառազինությունների ինքնարժեքով արտատադրության կոմիտեն: Նրանք պատվիրակում են օրենսդիր մարմինների ներկայացուցիչներին կապ հաստատելու համապատասխան խորհրդարանական մշտական հանձնաժողովների և այդ կազմակերպությունների միջև՝ օրենսդրական գործընթացում համագործակցելու նպատակով:

Խմբային շահերը ներկայացնելու և իրացնելու պատկերն այլ է **Գերմանիայում**: Այդ երկրի Սահմանադրությունը, հռչակելով միավորումների, ընկերությունների և կոալիցիաների ազատությունը, դրանց օժտել է համապատասխան խնդրանքներով ու դիմումներով պետական իշխանության մարմիններին դիմելու իրավունքով, այսինքն՝ պետության օրենսդիր և գործադիր մարմինների վրա ազատորեն ազդելու հնարավորությամբ: Պետական կառույցների ներկայացուցիչները համագործակցում են խմբային շահեր ներկայացնող անձանց հետ Բունդեստագի և դաշնային կառավարության այսպես կոչված «գործունեության կարգի» շրջանակներում: «Դաշնային նախարարությունների միասնական կարգը», որն իրավունք է տալիս օրինագծերի մշակման աշխատանքներում ներգրավելու արտագերատեսչական փորձագետների, խորհրդականների, «շահագրգիռ արհմիութենական շրջանակների» այլ ներկայացուցիչների: Դաշնային նախարարություններին առընթեր գործում են խորհրդակցական խորհուրդներ, կոմիտեներ, հանձնաժողովներ, որոնք ապահովում են շահագրգիռ խմբերի ներկայացուցիչների մանակցությունը օրինագծերի պատրաստման աշխատանքներին: Ընդ որում, շահագրգիռ խմբերն իրենք կարող են նախաձեռնել այս կամ այն օրինագիծը: **Գերմանական Բունդեստագի համար պարտադիր է հերթական օրինագծի քննարկմանը հրավիրել բոլոր կազմակերպություններին, որոնց շահերն այդ օրինագիծը շոշափում է** [Крылова, 41-47]:

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Գերմանիայի քաղաքական կյանքի ինքնատիպությունն այն է, որ բարձրագույն օրենսդիր մարմնի պատգամավորները կարող են ազատորեն, առանց որևէ սահմանափակման զբաղվել լրբիստական գործունեությամբ կամ շփման մեջ մտնել լրբիստների հետ: Պատգամավորից պահանջվում է լոկ հայտարարել շահագրգիռ կազմակերպությունների հետ իր կապերի մասին: Պատգամավորների գործողությունների հարաբերական ազատությունը այդ ուղղությամբ հանգեցնում է միջին վիճակագրական հետևյալ պատկերին. Բունդեստագի յուրաքանչյուր պատգամավորին 20 արտաքին լրբիստ: Եթե Գերմանական օրենսդրությունն արգելում է պետական պաշտոնյաներին ստանալու ցանկացած տիպի «կողմնակի» վարձատրություն, ապա պատգամավորների և կուսակցական գործիչների համար օրենքը դիտում է նման գործողությունը որպես նվիրատվություն և հարկում է այն: Պատգամավորից պահանջվում է պաշտոնապես ձևակերպել իրեն տրված ցանկացած նվիրատվություն: Նման գործողությունը կարելի է համարել օրենսդիր կաշառում, որը օրենքով չի արգելվում: Պատգամավորների գործողությունները բացառապես պատգամավորական լիազորություններով սահմանափակելու փորձերը հաջողության չեն հասել: Պատգամավորի գործունեության ազատությունը հնարավորություն է ընձեռում նրանց համատեղելու իրենց օրենսդրական անմիջական պարտականությունները որևէ և, նույնիսկ մի քանի ձեռնարկատիրական կառույցներում: Օրինակ, պատգամավոր Օտտո Լամբուդորֆին (2000-2004), որը 9 դիտորդական խորհրդի անդամ էր և պաշտոններ ուներ 10 տարբեր միավորումների վարչություններում ու հիմնադրամների հոգաբարձուների խորհուրդներում, միաժամանակ Գերմանիայում ներկայացնում էր ճապոնական NTT հեռահաղորդակցային կորպորացիայի շահերը [Кулакова, 31]:

Լոբբիզմի նմանօրինակ հարաբերականորեն ազատ դրսևորումը ծնում է դրա հանդեպ քննադատական վերաբերմունք գերմանական հասարակության կողմից: Բուն «լոբբիզմ» եզրույթը ընդունվում է բնակչության կողմից բացասաբար: Մի շարք հայտնի գերմանական քաղաքական գործիչներ ու քաղաքագետներ պնդում են, որ ընդունվի լրբիստական գործունեությունը սահմանափակող և կանոնակարգող հատուկ օրենք՝ առաջին հերթին երկրի խորհրդարանում:

Լոբբիստական գործունեության փորձը ցույց է տալիս, որ ամենահզոր լրբիստը եղել և կա բիզնեսը: Դրա ազդեցությունը կարող է դուրս գալ ազգային սահմաններից և դրսևորվել «վերազգային» մակարդակում: Լոբբիզմի վերաբերյալ գոյություն ունեցող օրենսդրությունները, որպես կանոն, առանձնակի ուշադրություն են հատկացնում արտասահմանյան լրբիստների կամ արտասահմանյան ընկերության շահերը ներկայացնող լրբիստների գործունեությանը: Դա արվում է, առաջին հերթին, ազգային տնտեսական շահերը պաշտպանելու համար: Եվրոպայում դա անելը հետզհետե ավելի դժվար է դառնում՝ հաշվի առնելով եվրոպական տնտեսական ինտեգրվածության բարձր աստիճանը: Համաեվրոպական օրենքների գերակայությունը ազգայինների նկատմամբ ստիպում է բիզնես շահագրգիռ խմբերին

լրբիզմի ենթարկել եվրոպական կառույցները՝ դրանց օգնությամբ այս կամ այն երկրում գործող օրենսդրությունը հօգուտ իրենց շահերի փոփոխելու նպատակով: Ինտեգրացիոն գործընթացների մշտական դինամիկ զարգացումը և Եվրոպական տնտեսական հանրակցության վերազգային մարմինների իրավասության շրջանակների ընդլայնումը նպաստում է լրբիզմի բուռն առաջընթացին Եվրոպական մակարդակում: Այսպես, ըստ պաշտոնական տվյալների 2021-2022թթ. Բրյուսելում աշխատում էր շուրջ 3000 լրբիստական կազմակերպություն և ակտիվ լրբիստական գործունեության մեջ ներգրավված էր 10000 լրբիստ: Ընդ որում՝ առևտրային շահերի խմբերը հարյուրապատիկ գերազանցում էին հասարակական շահերի խմբերին: Գործերի նման վիճակը ստիպում է ԵՄ պաշտոնական մարմիններին միջոցներ ձեռնարկել՝ կանոնակարգելու իրենց հարաբերությունները շահագրգիռ խմբերի և կազմակերպությունների հետ: Այդ նպատակով ԵՄ-ի շրջանակներում ստեղծվել է հատուկ խորհրդակցական մարմին՝ **Տնտեսական և սոցիալական կոմիտե**, որը պետք է կազմակերպի հանդիպումներ՝ գործարարների, վարձու աշխատողների և զանազան շահերի խմբերի շահերին առնչվող հարցերը քննարկելու համար: «Եվրալրբիստները» թիրախավորում են նախ և առաջ այն կառույցները, որոնցով «անցնում» են համապատասխան օրինագծերը, որոնք խորհրդակցությունների արդյունքներով դառնում են հրահանգներ, այսինքն՝ ԵՄ-ի պաշտոնական նորմատիվ ակտեր [Холодковский, 153]: Նախքան օրենքի ուժ ստանալը օրինագիծը քննարկման է դրվում Եվրախորհրդարանում, Եվրոպայի խորհրդում, մշտական ներկայացուցիչների կոմիտեում և, այսպես կոչված՝ հատուկ կոմիտեներում: Օրինաստեղծ գործընթացում կարևոր դեր է հատկացվում Եվրահանձնաժողովին, որը սկզբնական փուլում հրապարակում է նախագծերը և հենց ինքն էլ պետք է համագործակցության հրավիրի շահագրգիռ անձանց դրա վրա աշխատելու համար: ԵՄ կառույցների վրա ավելի արդյունավետ ներգործելու համար շահագրգիռ խմբերը նաև ձգտում են կազմակերպվել Եվրոպական «ազգային» մակարդակում: Այդ ուղղությամբ առավել հաջող են գործում գործարար շրջանակները: Հիմնադրվել է Եվրոպայի արդյունաբերողների և գործատուների համադաշնությունների միությունը, գործում են արդյունաբերության և տնտեսության տարբեր ճյուղերին առնչվող միավորումներ, դրանց շարքին կարելի է դասել Քիմիական արդյունաբերության Եվրոպական խորհուրդը, ինչպես նաև բանկերի Եվրոպական ասոցիացիան: Ձևավորվում և գործում են բիզնեսի ոչ պաշտոնական կառույցներ, ինչպես օրինակ՝ «Արդյունաբերողների Եվրոպական կլոր սեղանը», որը գործում է ակումբների սկզբունքով, որի անդամների ցանկում նշված է Եվրոպայի խոշորագույն ընկերությունների տերերի և կառավարիչների 45 անուն: Ըստ ազդեցության նշանակալիության բիզնեսի շահերի խմբերին հաջորդում են դրանց «սոցիալական գործընկերը»՝ արհմիությունները, որոնք ներկայացնում են վարձու աշխատողների շահերը: Արհմիություններին հաջողվեց միավորվել Արհմիությունների Եվրոպական

համադաշնության մեջ, որը 2000-ական թվականներին ծավալեց բանավեճ «Եվրոպական սոցիալական խարտիայի» վերաբերյալ:

Կյանքը ցույց է տալիս, որ խորհրդականներին լրբիզմի ենթարկելու փորձը ունի ինչպես բացասական (ընտրողների աչքից թաքուն պատգամավորի կախվածությունը շահերի խմբերից, կոռուպցիա և այլն), այնպես էլ դրական հետևանքներ [Светлорусова, 25]:

Եզրակացություն

Այսպիսով, քաղաքական ոլորտում եռանդուն գործունեություն ծավալող լրբիստական կազմակերպությունները՝ լինելով առաջին հերթին մեծ բիզնեսի շահերի ներկայացուցչության հատուկ ձև՝ հնարավորինս ապահովում են այս կամ այն «շահագրգիռ խմբին» ձեռնտու օրինագծերն ու որոշումները նախապատրաստելը և Կոնգրեսում կամ թե այլ պետությունների օրենսդիր մարմնում «անցկացնելը»: Եվ, քանի որ լրբիզմը որոշումների կայացման և, համապատասխանաբար, այդ գործընթացին անմիջականորեն մասնակից անձանց վրա ազդելու գործունեություն է, ուստի, լրբիստական գործունեությունը այն մեխանիզմներից է, որոնց օգնությամբ շահերի խմբերը մասնակցում են քաղաքական որոշումներ կայացնելուն և գործնականում իրացնում են իրենց շահերը, քանի որ նման խմբերի պատվերն էլ հենց կատարում է պրոֆեսիոնալ լրբիստը կամ լրբիստական խումբը:

Գրականության ցանկ

1. **Любимов А. П.** Лоббизм как конституционно-правовой институт, М., 1998, 256с.
2. **Нойштадт Р.** Президентская власть и мышление президенты. М., 1977, 464 с.
3. **Маклаков В.В.** Введение // Конституции зарубежных государств. Великобритания, Франция, Германия, Италия, Европейский союз, США, Япония, Индия: Учеб пособие. М., 2007., с. IV, с. 15-17.
4. **Платон Ф. П.** Исполнительная власть в Пятой Французской Республике. Логика и интерпретация, 58-59.
5. **Крылова Н. С.** Британский парламент // очерки парламентского права. М., 1993, с. 3-51.
6. **Кулакова Т. А.** Теория самостоятельного мандата и принцип разделения властей на примере скандинавских стран // ПОЛИТЭКС. Политическая экспертиза. Альманах Вып, СПб, 2005, с. 24-36.
7. **Холодковский К.Г.** Парламент первой республики: Положительный и отрицательный опыт, Из истории европейского парламентаризма. Италия. М., 1997, 176.
8. **Светлорусова Л.М.** Развитие парламентаризма в Болгарии (Обзор) // Процессы демократизации в Восточной Европе: Ожидания и реальность: Сб. обзоров и реф./РАИ ИНИОН. Отв. редактор Игрицкий Ю. И. М., 2002. 151 с.

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
LOBBYING AS A CONSTITUTIONAL INSTITUTE

Martin Manukyan
PhD in Legal Sciences
YU "Gladzor", Chair of Law
martin_manukyan_1955@mail.ru

Abstract

The article conducted a proper legal comparative analysis of the common features and characteristics of Western European and Eastern European parliamentarism, noted that the degree of independence of Western European parliaments in the implementation of their main legislative function is relatively low, and vice versa, the influence of the executive power on the process of initiating and adopting bills is great. In article also is note that only in the sphere of US legislation is there no obvious dominance in favor of the president and his administration. In the article effective methods of pressure on Congress and congressmen have been developed, which have increasingly been used by Western European countries since World War II. It is about lobbying organizations that ensure the preparation and "adoption" in Congress of bills and decisions that are beneficial to one or another "interest group".

Keywords: Constitution, legislative power, executive power, parliamentarism, congressmen, lobbying, business.

Ներկայացվել է՝ 18.03.2025թ.
Ուղարկվել է գրախոսման՝ 29.04.2025թ.